

Metsäkeskus

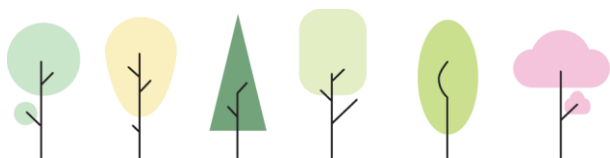

Loppuraportti:

Potkua luonnonhoitoon Kainuussa –
tiedonvälityshanke (192754)

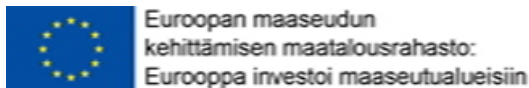
1.4.2022–31.12.2023

Sanna Lehto

POTKUA LUONNONHOITOON KAINUUSSA - HANKE

Päätoimittaja:	Sanna Lehto, projektipäällikkö Suomen metsäkeskus
Seurantaryhmä:	Suomen metsäkeskus hallinnointi, Tuomo Mikkonen Suomen metsäkeskus luonnonhoidon asiantuntija, Irmeli Ruokanen Suomen metsäkeskus asiakkuuspäällikkö pohjoinen palvelualue, Maria Isolahti Kainuun ELY-keskus ympäristöasiantuntija, Marja Manninen Kainuun ELY-keskus vesistöasiantuntija, Kimmo Virtanen Kainuun ELY-keskus rahoitus, Matti Haverinen ProAgria/ Maa- ja kotitalousnaiset Itä-Suomi ympäristöasiantuntija, Tuuli Mäkinen Suomen riistakeskus Kainuu riistasuunnittelija, Tapio Kangas MTK-Metsänomistajat-linja Pohjois-Suomi, Seppo Miettunen
Kannen kuva:	Sanna Lehto
Kuvat:	Sanna Lehto ellei kuvaajan nimeä ole erikseen mainittu
Taitto:	Sanna Lehto
Verkossa:	www.metsakeskus.fi/hankkeet/potkua-luonnonhoitoon-kainuussa

Sisällys

1	Hankkeen toteuttajan nimi	4
2	Hankkeen nimi ja hanketunnus.....	4
3	Yhteenveto hankkeesta	4
4	Raportti (yksityiskohtainen kuvaus hankkeesta)	4
4.1	Hankkeen tavoitteet	4
4.1.1	Ylemmän tason tavoitteet, joiden osana hanke on	4
4.1.2	Tämän hankkeen tavoitteet	6
4.2	Toteutus.....	8
4.2.1	Toimenpiteet	8
4.2.2	Aikataulu	20
4.2.3	Resurssit.....	20
4.2.4	Toteutuksen organisaatio.....	21
4.2.5	Kustannukset ja rahoitus	22
4.2.6	Raportointi ja seuranta	23
4.2.7	Toteutusoletukset ja riskit	23
4.3	Yhteistyökumppanit	24
4.4	Tulokset ja vaikutukset	24
5	Liitteet	26

1 Hankkeen toteuttajan nimi

Hankkeen hakija, hallinnoija ja toteuttaja on Suomen metsäkeskus.

2 Hankkeen nimi ja hanketunnus

Hankkeen nimi on Potkua luonnonhoitoon Kainuussa -tiedonvälityshanke.
Hankkeen numero on 192754.

3 Yhteenveto hankkeesta

Potkua luonnonhoitoon Kainuussa -tiedonvälityshankkeessa tarkoitus edistää luonnonhoidon toteutusta Kainuussa. Hankkeessa järjestetään infotilaisuuksia, webinaareja ja kasataan palvelumuotoilumalli luonnonhoidontöiden suunnittelun ja toteuttamisen edistämiseen toimijatyöpajassa. Kartoitetaan potentiaalisia luonnonhoitokohteita olemassa olevan paikkatiedon avulla, joista tiedotetaan metsänomistajia. Hankkeessa tuotetaan myös tiedonvälitysmateriaalia luonnonhoidon rahoitusmahdollisuuksista (esite) ja järjestetään seminaari.

4 Raportti (yksityiskohtainen kuvaus hankkeesta)

4.1 Hankkeen tavoitteet

4.1.1 Ylemmän tason tavoitteet, joiden osana hanke on

Ilmaston lämpenemisen myötä meillä on kasvava tarve edistää paikallisia ekosysteemien sopeutumista ilmastonmuutokseen. IPCC raportin mukaan lämpeneminen on kaikkien nopeinta Pohjoisella pallon puoliskolla. Jotta voimme sopeutua nopeaan muutokseen, tulee meidän ylläpitää luonnon monimuotoisuutta ja luontoverkostojen kattavuutta alueellisesti. EU:n sopeutumisstrategia, Suomen kansallinen sopeutumisstrategia sekä EU:n uusi biodiversiteettistrategia tavoittelevat luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämistä. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja luonnonsuojelualueiden hoitotoimenpiteiden edistäminen ovat merkittäviä ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimenpiteistä, joita on edistettävä valtion hiilineutraali 2035 tavoitteiden mukaisesti.

Kansallinen metsästrategia 2025 sisältää Suomen metsäpolitiikan keskeiset linjaukset. Strategiassa tavoitellaan kilpailukykyistä toimintaympäristöä metsiin perustuville liiketoiminnoille, metsäalan ja sen rakenteiden uudistumista ja monipuolistumista sekä metsien aktiivista, taloudellisesti, ekologisesti ja

sosiaalisesti kestävää ja monipuolista käyttöä. Maakuntatason tavoitteet ja kehittämistarpeet on kirjattu alueelliseen Kainuun metsäohjelmaan.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSO 2008–2025 täydentää Kansallista metsästrategiaa ekologiseen kestävyYTEEN liittyvissä tavoitteissa. Sen tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys.

Ympäristöministeriön käynnistämä Helmi-elinympäristöohjelma vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvaa luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja. Samalla hillitään ilmastomuutosta ja edistetään siihen sopeutumista.

Metsäbiotalous, metsien ilmastokestävä hyödyntäminen sekä monimuotoisuuden lisääminen ovat Kainuun kärkitoimenpiteitä alueellisissa metsien käyttöä ohjaavissa strategioissa ja ohjelmissa. Hanke tukee tiedonvälityksen keinoin Kainuun ilmastostrategiaa, Kainuu ohjelmaa, Kainuun maaseudun kehittämisohjelmaa sekä Kainuun metsäohjelmaa ja siten myötävaikuttaa ohjelmien toteutumista.

Luonnonhoito on osa kestävää talousmetsien käyttöä. Kestävän metsätalouden rahoituslain 21 §:n mukaisten yksityismetsien luonnonhoitohankkeiden määrät ovat tippuneet viime vuosina erityisesti Kainuussa. Vuosina 2008–2014 Kainuussa toteutettiin 23 luonnonhoitohanketta. Kainuun luonnonhoidon alueellisen toteutusohjelman 2016–2020 (TOTELMA) tavoitteena oli toteuttaa ohjelmakaudella 15 hanketta ja 10 kpl toteutui. Luonnonhoitohankkeiden menettelyt ovat muuttuneet viimeisen 10 vuoden kuluessa. 2014 lähtien Suomen metsäkeskus on hakenut luonnonhoitokohteille ulkopuolisen toteuttajan kameran hankehakumenettelyllä. Toteuttajia ei ole ollut riittävästi.

Oulujoen-Iijoen vesienhoitosuunnitelma vuosille 2022–2027 ja Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueen toimenpideohjelma, osa 2 sisältävät lisäystarpeita vesienhoitohankkeisiin ja huomattavan suurta tiedonvälitystarvetta toimijoille ja metsänomistajille vesienhoidosta.

Riistakeskuksen hallinnoima Sotka-ohjelma toteuttaa vesilinnuston poikastuotantoalueita osittain MMM:n rahoituksella metsänomistajien sopiviin kohteisiin.

4.1.2 Tämän hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on edistää tiedonvälityksen ja palvelumuotoilun keinoin luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön tilaa sekä pintavesien veden laatua metsätalousvaltaisilla valuma-alueilla ja tukea yritysten toimintaedellytyksiä luonnonhoidossa kuten luonnonhoitohankkeiden toteuttamisessa sekä siten luoda alalle uutta osaamista ja ekosysteemipalveluita.

Hankkeen tavoitteena on luoda tiedonvälityksen keinoin palvelumuotoilun malli, joka kokoaa yhteen luonnonhoidon ajankohtaisimmat tuet, tiedon ja toimenpiteet hyödyntäen kohdennettua markkinointia. Hanke aktivoi ja tukee yksityisiä maanomistajia ja alan toimijoita potentiaalisten luontokohteiden löytämisessä, hankkeiden alullepanossa, eri rahoitusvaihtoehtojen hyödyntämisessä ja toteutuksen valmistelusta hankkeen yhteistyötahojen kanssa, kuten Metsäkeskus, Metsänhoitoyhdistykset, ELY-keskus, Riistakeskus, Metsähallitus ja ProAgria.

Hankkeen tavoitteena on palvelumuotoilumenetelmän avulla edistää toimintaa jatkuvaksi toiminnaksi:

1. Metsänomistajien ja metsäalan yritysten tietoisuus ja omatoimisuus talousmetsien luonnonhoidossa ja vesiensuojelun hankkeissa lisääntyy.
2. Kainuun metsäohjelman 2025 ja yksityismetsien luonnon-/ympäristön/-vesienhoidon ohjelmien tavoitteet saavutetaan.
3. Hankkeen tiedonvälityksen keinoin saadaan luotua palvelumuotoilu toiminnan tehostumisen jatkumiseen myös hankkeen jälkeen.

Hankkeen aktivoinnin osatavoitteet. Hankkeen päättymisen jälkeen:

1. Alueen toimijoilla on osaamista käyttää uusinta metsävara- ja paikkatietoaineistoa sekä niitä hyödyntäviä työkaluja luonnonhoidon ja vesiensuojelun suunnittelussa ja hankkeiden toteuttamisessa.
2. Hankkeen aikana on koottu tietolähteiden ja osallistavien keinojen avulla tieto potentiaalisista luontokohteista, vesienhoitokohteista ja mahdollisista ennallistamiskohteista sekä laadittu näille kohteille alueellinen toimenpideohjelma eri organisaatioiden hyödynnettäväksi.
3. Hankkeessa mukana olevat tahot, metsäammattilaiset ja yksityiset metsänomistajat pystyvät tekemään päätöksiä siten, että ne edistävät metsäluonnon monimuotoisuutta, vesienhoitoa ja metsien sopeutumista ilmastonmuutokseen.
4. Metsänomistajilla on keinoja vertailla eri toimenpiteiden vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen ja talouteen.

Seurantamittarit:

1. esittely- ja infotilaisuuksien määrä 16 kpl
2. julkaistun materiaalin määrä: 1 esite yhteensä 200 kpl, josta lisäksi 1 verkkojulkaisu
3. tiedotteiden määrä 6 lehtijuttua, lisäksi some/verkko julkaisut
4. syntyneet toimintamallit

Lisäksi seurataan tilaisuuksien

5. osallistujamäärät
6. palautekyselyjen määrä ja tulokset

Hankkeen välillisinä pitkän tähtäyksen (hankkeen jälkeen) mittareina käytetään:

7. luonnonhoitohankkeiden määrä
8. uusien suojelualueiden ja ympäristötukien määrä, kpl/hehtaarit
9. vesien laatu / metsätaloustoimenpiteiden vaikutus, vesienhoitosuunnitelman toimenpide-esitysten eteneminen, toteutuneet toimenpiteet/altaat, kaivukatkot jne.
10. rumpuesteiden kunnostusten määrä

Hankkeen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan hankkeen seurantaryhmän kokouksissa.

4.2 Toteutus

4.2.1 Toimenpiteet

Potkua luonnonhoitoon Kainuussa -tiedonvälityshankkeen toteutusaika on 1.4.2022–31.12.2023, sisältää jatkoajan. Hankesuunnitelmassa ovat alustavat toteutustavat eri kokonaisuuksiin lyhyesti koko hankkeen toiminta-ajalta.

1. Palvelumallin kokoaminen: Kartoitettu yhteistyökumppanien ja paikkatiedon avulla potentiaalisia luonnonhoito- ja vesienhoitokohteita.
2. Palvelumallin markkinointi kohderyhmille: Tiedotettiin kirjeitse paikkatiedon avulla tehdyn kartoituksen luonto ja luonnonhoito kohteista metsänomistajille. Järjestettiin toimijatyöpaja palvelumuotoilumallin tekemiseksi ja toimintatapojen tukemiseksi.
3. Palvelun toteutuksen tukeminen: Hankkeessa tiedotetaan webinaarein, seminaarissa, maastodemonstraatioissa, sähköpostitse ja kirjein. Hankkeen tehtävänä ovat info- ja esittelytilaisuuksien järjestäminen, markkinointi, palautteen keräys, tiedotus ja raportointi.

Toteutus:

Palvelumallin kokoaminen: Palvelumallin kokoamisen suunnittelu aloitettiin välittömästi hankkeen alettua.

1. Potentiaaliset luonnonhoito- ja vesienhoitokohteet: Paikkatiedon haut toteuttivat Metsäkeskuksen paikkatietoasiantuntijat, tuloksina saatiin ml10§ soveltuvat edustavimmat kohteet ja sekä luonnonhoitohankkeisiin metsätalouden vesienhoitoon erityinen alue Puolangalta.

Paikkatiedonhaun toteutus:

Potentiaaliset ympäristötukikohteet mm. ml 10§ Metsäkeskuksen paikkatiedoissa:

Etsintä aloitettu metsälain 10 §:n kohteista ja sitten etsittiin myös Metso-ohjelmaan kuuluvia kohteita (joissa huomioitava kemeran ympäristötukiehdot) Valitettavasti lahoppuun määrää ei saa Aarnista (se on käytävä myöhemmin katsomassa maastossa, jos ympäristötukeen tulee aikanaan tilaus metsänomistajalta). Haussa ehtona oli metsämaa (kitumaan ja joutomaan kohteet jätettiin pois).

Etsityt kohteet:

Puron välittömät lähiympäristöt, lähteiden välittömät lähiympäristöt, noron välittömät lähiympäristöt, lehdot, korvet (ruoho- ja heinäkorvet, muurainkorvet, metsäkortekorvet, lehtokorvet) ja letot (oltava puustoisia= metsämaata), kurut, jyrkänteiden alusmetsät

Muista luontokohteista METSO-kohteita selvitettiin:

Hietikoita (oltava metsämaata), Vanhoja metsiä, jos ne sijaitsevat suojelualueiden tai metsälain 10§:n elinympäristöjen vieressä. Lahopuuasia ei selviä paikkatiedosta, vaan se vaatii maastokäynnin.

→ Zonation-analyysi: Valittiin monimuotoisuudelle tärkeimmät metsäalueet Kainuussa (puustoisten elinympäristöjen monimuotoisuusarvo 0,99–1,00)

Paikkatiedolla haettujen kohteiden priorisointi:

10§-kohteet: Pinta-ala 0,5-5 ha (>5 ha erillisenä tasona), Ympäristötukikohteet pois, Poimitaan pelkät lehdot (mukaan myös lehtokorpi), otetaan lisäksi mukaan perinnebiotooppikohteita ja tärkeimpiä vesienhoitokohteita

Säilytettiin Zonation-taso tausta/tuki-aineistona

Sopiviksi määriteltyjen kohteiden tarkastelu: Vietiin kohteet Aarniin tarkasteltavaksi, selvitettiin hyödyntämismahdollisuudet sen jälkeen, kun Aarnin käyttö lakkasi. Voitiin selailla Aarnia ja sieltä poimittiin omistaja ja kiinteistö id:t. Näillä tiedoilla saatiin Sermistä omistajat ja osoitteet, joille lähetettiin kirjeet.

Potentiaalisten ympäristötukikohteiden haussa (18.10.22 päivitetty mxd) tuli Kainuussa kuvioita seuraavasti:

- Perinnebiotoopit: 294 kuviota
- Kuusivaltaiset tuoreet lehdot yli puoli ha: 2 kuviota
- Kuusivaltaiset lehdot yli puoli ha: 10 kuviota
- 10§ purot ja norot yli 5 ha samalla tilalla: 799 kuviota
- 10§ purot ja norot alle 5 ha samalla tilalla: 1194 kuviota
- 10§ Lehdot yli 5 ha samalla tilalla 44 kuviota
- 10§ Lehdot alle 5 ha samalla tilalla 236 kuviota

Yhteensä potentiaalisia kuvioita paikkatietohauilla saatiin:

10§ kohteet yli 5 ha tilalla 988 kuviota (sis. purot, norot, lähteet, lähteiköt, kosteat lehdot, tuoreet lehdot, kuivat lehdot, kalliojyrkäne, tihkupinnat, lehtokorpi). 10§ kohteet alle 5 ha tilalla 1788 kuviota.

Tässä haussa oli mukana valtionmaat, yhtiöidenmaat, yritysten maat, yhteismetsät, uusimmat ympäristötuet.

(Huomio, yhdellä tilalla voi olla useita kuvioita ja yhdellä kuviolla voi olla useita monimuotoisuuskodeja. Yhdellä tilalla voi olla useita omistajia.)

Leevi Heikura tarkasteli manuaalisesti saatua karttatasoa järjestelmällisesti:

”Kävin läpi paikkatietoasiantuntijan aineistoa ja löysin **99 kpl potentiaalisia ympäristötukikohteita tukiarvoltaan noin 317 000 €**. Toki noissa on päivitettäviä kohteita ja maastotarkastustarpeisia ja tarkat luvut selviävät vasta sitten. Mutta nuo tämän tiedon valossa. Kohteissa on mukana jonkin verran kuolinpesiäkin ja ne ovat aika haastavia ympäristötuen suhteen.”

Paikkatietoaineistossa oli mukana valtion maita ja firmojen maita ja voimassa olevia ympäristötukikuvioita. Tämä hieman hidasti alkuun aineiston läpikäyntiä, mutta keksin suodattaa nuo pois niin selailu kävi paremmin.

Leevi Heikura kävi läpi 10 § kohteet alle 5,0 ha aina tuonne 1,6 ha saakka. Siitä pienempiä en enää selvittelyt, koska ympäristötuen määrä pienenee oleellisesti. Toki siellä voi olla tiloja, joissa ei ole paljoa hakattavaa, niin silloin pienikin kohde voi saada hyvän ympäristötuen.

Poimin aarnissa potentiaalisimpien ympäristötukikohteiden tilojen omistajat Excel- taulukoksi. Kiinteistö ID tai asiakasnumeron ID perusteella voi hakuja tehdä. Markkinointia varten listaa supistettiin vielä. ”

Kemera/metka luonnonhoitohankkeiden potentiaalisten kohteiden etsintä:

- Vesienhoitohankkeiden potentiaalisia kohteita etsittiin Oulujoen-Iijoen vesienhoitosuunnitelman alueilta, jotka on merkitty metsätalouden kannalta riskialueiksi. Yhteistyössä oli mukana Kimmo Virtanen Kainuun ELY:stä, kun määriteltiin metsätalouden vesienhoitohankemahdollisuuksia.
- Työssä käytettiin apuna mm. korkeuskäyriä, joista näkyy kosteikon paikkoja sekä Uoma-analyysiä, josta näkyy syöpyvät ojat hyvin. Metsänkäyttöilmoituksia.

Kimmo Virtaselta saimme vesistöjen kartat, jotka ovat hyvää huonommassa tilassa ja riskissä olevia vesistöjä. Näiden vesistöjen pääkuormittaja on metsätalous. Kartat olivat harmillisesti PDF muodossa. Kartat siirrettiin manuaalisesti Sykkeen value valuma-alue työkalun avulla Metsäkeskuksen paikkatietoaineistoon.

Seuraavaksi paikkatietoasiantuntijat työstivät saatuja valuma-alueita eteenpäin, etsimällä kohteille sopivia kosteikko ja pintavalutus alueita. Paikkatietohakuja

tehtiin mm. hakkuiden aiheuttamien vesistökuormitusten avulla, sulfiittipäästöt huomioitiin ojitusalueilla. Ojitusaluekarttoja ei saatu mukaan aineistoon, koska ne eivät ole Kainuussa digitaalisessa muodossa. Paikkatiet hakujen perusteella valittiin kohdealueeksi Puolangan Puokion valuma-alue.

- Puustoisia (=metsämaan) perinnebiotooppeja, joissa voisi tehdä perinnebiotoopin hoitoa, sitä on parasta kysyä suoraan ELY:ltä.
- Vesienhoidon yhteishankkeet maatalouden kanssa yhdessä Pro Agrian/Kainuun ELYN kanssa ovat mahdollisia.

2. Palvelumallin markkinointi kohderyhmille: Tiedotetaan kirjeitse paikkatiedon avulla tehtävän kartoituksen luonto ja luonnonhoito kohteista. Järjestetään toimijatyöpaja palvelumuotoilumallin tekemiseksi ja toimintatapojen tukemiseksi.

Valituista luontokohteista lähetettiin kirjeet 25 kpl postissa maaliskuun 2023 lopussa.

ELY-keskukseen on tullut kaksi suojelualuehakemusta hankkeen ansiosta.

Vesienhoitokohteiden kirjeet lähetettiin toukokuussa 2023 postissa 65 kpl ja sähköpostilla 45 kpl Puolangan Puokion valuma-alueelle. Kirjeiden perusteella tuli kaksi yhteydenottoa puhelimitse, puhelut ohjattiin Metsäkeskuksen luonnonhoitohankkeita tekeväälle työntekijälle. (tavoite kirjeitä yhteensä 70 kpl luontokohteista ja vesienhoitokohteista).

Toimijoille järjestettiin kaksi työpajaa (tavoite 1) Kajaanissa 31.1.2023 ja 22.11.2023: Tammikuun työpajassa käsiteltiin ympäristötuen laadintaan liittyvää toimintaketjua ja luonnonhoitohankkeiden ketjua Metsäkeskuksella. Työpajassa tuli esille ympäristötukien laadinnan taloudellinen kannattamattomuus ja riski hakemuksen hylkäämisestä, jos haettu alue ei läpäise Metsäkeskuksen tarkastuksen kriteerejä. Tämän työpajan tuloksena tehtiin palvelumuotoilumalli toimijoille ympäristötuen laadinnasta. (Liite 4 Ympäristötuen laadinnan ohje).

Toimijat ovat laatineet vuonna 2023 Kainuussa ympäristötukihakemuksia 9 kpl, kun vuonna 2022 toimijat ei laatinut yhtään ympäristötukihakemusta Kainuussa. Marraskuun työpajassa keskityttiin urakoitsijoiden opastukseen luonnonhoitohankkeiden toteuttamisesta. Esille tuli kysymyksiä koneiden lisävarusteita ja erityisalueiden koneiden kantavuus vaatimukset.

3. Palvelun toteutuksen tukeminen

Hankkeen järjestämät tiedotus ja demonstraatio tilaisuudet 1.4.2022–31.12.2023.

8.6.2022 Talousmetsien luonnonhoitoretki, Monimetsä-hankkeen kanssa yhteistyössä, Kontiomäki

16.8.2022 Talousmetsien luonnonhoito maastodemonstraatio Mieslahti, Paltamo

18.8.2022 Metsäravit Kajaanissa, esittelypiste luonnonhoito ja ympäristötuki asiat

24.8.2022 Laatuloikka luonnonhoitoon polku, Sotkamo, monimetsä hankkeen kanssa yhteistyössä.

3.10.2022 Rumpuesteet pois maastodemonstraatio, Puolanka

6.10.2022 Energiaa Metsästä maastotilaisuus, Sotkamo, hankkeen luonnonhoitoaiheiden info hakkunäytöksessä. Energiaa metsästä hankkeen kanssa yhteistyössä.

17.11.2022 Vesilainmukaiset menettelyt vesienkunnostuksessa, webinaari, yhteistyössä Matki-hankkeen kanssa

26.11.2022 Keskustelutilaisuus vesistökunnostuksista, Puolanka. Kaipo-hankkeen kanssa yhteistyössä

8.12.2022 Paikkatieto vesienhoidon suunnittelun apuna, webinaari

Kuva 1 Kunnostettava lähde metsässä.

Kuva 2 Lähteeseen (Kuva 1) kaivettu oja.

Kuva 3 Rumpuesteen mittausta maastossa.

31.1.2023 Luonnonhoitohankkeet ja ympäristötuet, työpaja toimijoille

7.2.2023 Muuttuneet PEFC-standardit metsäsertifioinnissa, webinaari

8.2.2023 Viisasta vesiensuojelua -ammattilaiswebinaari, Viisasta vesiensuojelua hankkeen kanssa yhteistyössä

21.2.2023 Luonnonhoidon työt ja rahoitusmahdollisuudet metsätaloudessa-seminaari

Kuva 4 Luonnonhoitoseminaarin yleisöä kuvassa. Kuva Tuomo Mikkonen

24.2.2023 Luonnonhoitohankkeiden hankehaku webinaari(kulutus), yhteistyössä Metsäkeskuksen luonnonhoidon kanssa

5.4.2023 Vesienhoidon rakenteet webinaari

12.6.2023 Metsätalouden vesienhoito ja riistakosteikot, maastoretkeily Kajaani ja Paltamo, yhteistyössä Sotkahanke Helmihanke

20.6.2023 Luonnonhoito metsätaloudessa, maastoretkeily Ristijärvi

12.9.2023 Metsätalouden luonnonhoito, maastoretkeily Suomussalmi

22.11.2023 Kainuun yrittäjien verkostoitumistilaisuus vesienhoidossa, työpaja Kajaani. Yhteistyössä Luotu-hankkeen kanssa.

Kuva 5 Pesjönkylän uusi puuterminali Suomussalmella.

Perutut ja siirretyt tiedonvälitys tilaisuudet 1.4–31.12.2023 ajalla

17.8.2022 Ympäristötukihakemuksen valmistelukoulutus toimijoille, 1 ilmoittautunut.

28.9.2022 Rumpuesteet pois teoria, webinaari, luennoitsija perui esiintymisensä. Metsäkeskuksen ohjaaman Rumpuesteet pois hankkeen webinaaritallenne ja materiaalit ovat Potkua luonnonhoitoon Kainuussa -hankkeen [www-sivuilla](http://www.sivuilla). Josta ilmoitettu ilmoittautuneille.

Yhteenveto hankkeen tiedotus- ja demonstraatiotilaisuuksien toteutumisesta 1.4.2022–31.12.2023:

Tiedotustilaisuuksia ja demonstraatioita toteutui yhteensä 17 kpl (tavoite 16), osallistujia yhteensä 426 kpl.

Webinaari infotilaisuudet: 6 kpl (tavoite 6) (osallistujia 312)

Muut infotilaisuudet: 4 kpl (tavoite 4) (osallistujia 114)

Maastodemonstraatiot: 7 kpl (tavoite 6) (osallistujia 115)

TIEDOTTAMINEN HANKKEESSA

Lehtijutut, tiedotteet (painettumedia), ohjeet, kutsut lehdistölle, ilmoitukset:
Yhteensä: 221 kpl (tavoite 200).

Ohje toimijoille ympäristötuen laadintaan A4: Jota on jaettu yhteensä 60 kpl.
Lisäksi ohje on saatavilla hankkeen internet sivuilla. Ohje on liitteenä (Liite 4
Ympäristötuen laadinnan ohje).

Julkaistut, hankehenkilöstön kirjoittamat artikkelit 4 kpl:

- 16.5.2022 Reppu uutinen hankkeen aloituksesta, Metsäkeskuksen sisäinen tiedotuskanava, Sanna Lehto
- 22.8.2022 Reppu uutinen metsäraveista, Metsäkeskuksen sisäinen tiedotuskanava.
- 1/2023 Metsänomistajat Kainuu lehti, "Metsätierummut eivät saa olla esteitä kalojen vaellukselle" s.10 Irmeli Ruokanen.
- 2/2023 Metsänomistajat Kainuu lehti, s.3. "Luonnonhoitoa kannattaa suosia myös talousmetsänhoidossa ja hakkuissa", Juha Rautakoski / Irmeli Ruokanen ja s 13. "Yksityismetsissä voidaan ennallistaa soita Helmi-ohjelmalla" Leena Sinkkilä /Irmeli Ruokanen.

Artikkelit lehdissä, toimitusten kirjoittamat 3 kpl (tavoite 3):

- 17.8.2022 Kainuun Sanomat juttu "Lampaat avaavat maiseman uudelleen" A10-11. Mari Pihlajaniemi.
- 18.4.2023 Sotkamo-lehti s.6 'Yksityismaiden soita aletaan ennallistamaan', Marjatta Kurvinen. Meidän tiedotteemme (11.4.2023) pohjalta.
- 14.9.2023 Ylä-Kainuu lehti, 'Monimuotoisuuden asialla', etusivu ja 'Kulutus edistää monimuotoisuutta' ss.4-5. Juhani Eskola.

Hankkeella tehdyt tiedotteet: 5 kpl (tavoite 3)

- 29.3.2023 Vesienhoito- ja säästöpuuvaatimukset kasvoivat päivitettyissä metsäsertifiointikriteereissä
- 31.3.2023 Talousmetsien luonnonhoito metsänhoidon suosituksissa
- 11.4.2023 Yksityismailla aloitetaan ennallistamaan soita Helmi-ohjelmalla
- 27.11.2023 Ympäristötuki metsätalouden kannustinjärjestelmässä
- 29.11.2023 Vesienhoito ja riistakosteikot

Nämä tiedotteet lähetetty medialle, toimijoille sähköpostilla ja jaettu hankkeen tilaisuuksissa osallistuneille. Yhteensä on jaettu 143 kpl.

Lehdistötiedotteet ja muut tiedotteet, kutsut lehdistölle, lehti-ilmoitukset 6 kpl:

- 9.8.2022 Juttuvinkki medialle Luonnonhoitoretkeilystä 16082022 sähköpostilla
- 26.9.2022 Juttuvinkki medialle Rumpuesteet pois retkeilystä 03102022 sähköpostilla
- 27.9.2022 Sotkamo-lehti-ilmoitus, Energiaa Metsästä tapahtuma, maksullinen ilmoitus
- 28.9.2022 Kotikajaani lehti-ilmoitus, Energiaa Metsästä tapahtuma, maksullinen ilmoitus
- 24.11.2022 Puolanka lehti-ilmoitus, Keskustelua vesienhoidosta, Kaipo-hanke yhteistyössä
- 11.2.2023 Kainuun Sanomat, lehti-ilmoitus, luonnonhoitoseminaari

Internet tiedottaminen:

- Hankkeen kotisivut: Potkua luonnonhoitoon Kainuussa | Metsäkeskus (metsakeskus.fi). Päivitetty hankkeen edetessä tapahtumat ja lisätty materiaalia.
- 6.10.2022 Mhy Kainuun nettisivulla, Energiaa Metsästä tapahtuman ilmoitus

Hankkeen julkaisu A4:

Hankesuunnitelmassa mainittu A4 kokoinen painettu julkaisu eri rahoitusmahdollisuuksista jäi tekemättä. Iso rahoituskanava **kemera** oli siirtymässä pois ja tilalle oli tulossa **metka**. Uuden rahoitus menetelmän ehtoja ei vielä tiedetty hankkeen loppuvaiheessakaan, emmekä nähneet tarpeelliseksi tehdä esitettä, joka olisi ollut jo vanhentunut valmistuessaan.

Hankkeen muut tapahtumat ja palaverit:

- 4.5.2022 Paikkatietoasiantuntijoiden kanssa palaveri, muistio
- 9.5.2022 Hankkeen palaveri Metsäkeskuksen hankkeen työntekijöille, muistio
- 11-12.5.2022 Projektipäällikkö tutustui luonnonhoitohankkeidensuunnitteluun, toteutukseen Isojoen ympäristössä (Fresh Habit -hanke), ohjelma.
- 30.5.2022 Hankepalaveri teams metsäkeskus, muistio.
- 30.5.2022 Seurantaryhmän kokous (teams), muistio.
- 6.6.2022 Metsäravit suunnittelu teams, muistio.
- 7.6.2022 Kallioelinympäristökohteisiin tutustuminen Puolangalla (Olisiko metsänomistaja tilaisuuden maastokohteiksi), Ohjelma
- 13.6.2022 Paikkatietopalaveri teams, luontokohteiden hakutilanteesta, muistio
- 9.8.2022 Metsäravit suunnittelu teams, suunnitelma.

- 26.8.2022 Paikkatietopalaveri teams, muistio
- 5.9.2022 vesiensuojelukohdeet teams palaveri, muistio
- 7.9.2022 Seurantaryhmäkokous, muistio
- 12.9.2022 EnergiaaMetsästä teams palaveri, muistio
- 30.9.2022 Vesistökuunnostajien aamukahvit teams.
- 1.11.2022 Hankekoulutus ELY-keskus, Mieslahti, Ohjelma
- 2.11.2022 Metsäkeskuspalaveri, muistio
- 21.11.2022 Metsänomistajien asiakastyön tulevaisuus 2023 teams, ohjelma
- 28.11.2022 Seminaaripalaveri Metsäkeskus, muistio
- 13.12.2022 Seurantaryhmän kokous, muistio
- 9.1.2023 Toimijatyöpajan suunnittelupalaveri, muistio
- 18.1.2023 Potkua luonnonhoitoon hankkeen metsäkeskuspalaveri, muistio
- 23.1.2023 Viisasta vesiensuojelua webinaarin suunnittelu palaveri,
- 7.2.2023 Hankkeen seminaarin järjestelypalaveri, muistio
- 28.2-1.3.2023 Metsäkeskuksen Pohjoisen alueen hankepäivät Isosyöte, Sanna Lehto osallistui, ohjelma
- 2.3.2023 Vesienhoidon paikkatiedon haun suunnittelua ja esittelyä, Juha Jämsen
- 14.3.2023 Seurantaryhmän kokous, muistio
- 3/2023 Potentiaalisten ympäristötukikohteiden kirjeet 25 kpl metsänomistajille
- 31.5-1.6.2023 Pohjoissuomen vesien kunnostus seminaari Kajaani, Irmeli Ruokanen luennoi, ohjelma
- 14.6.2023 Seurantaryhmän kokous, muistio
- 30.8.2023 Hankkeen tilanne palaveri metsäkeskus
- 5.9.2023 Suohankkeen maastokoulutus, Sanna Lehto osallistui, ohjelma
- 8.9.2023 Metsien luonnonhoitoa koululaisille, esittelypiste. Seppälän maalaismarkkinoilla, Kajaani
- 1.11.2023 Toimeksi-hankkeen yhteistyö teams, Metsäkeskus
- 22.11.2023 Seurantaryhmän loppukokous, muistio

Kuva 6 Laskeutusaltaan kaivaminen suolle.

Kuva 7 Laskeutusallas putkipadolla alkaa olla valmis.

Kuva 8 Esittelypiste Seppälän maalaismarkkinoilla. Kuva Sanna Lehto

4.2.2 Aikataulu

Hankkeen hankesuunnitelman ja jatkoajan mukainen toteutusaika on 1.4.2022–31.12.2023.

4.2.3 Resurssit

Hanke sai myönteisen rahoituspäätöksen 23.3.2022. Suomen metsäkeskus laittoi projektipäällikön paikan sisäiseen hakuun huhtikuussa 2022.

Työpaikkailmoitus julkaistiin Metsäkeskuksen sisäisessä tiedotuskanavassa Repussa. Projektipäälliköksi valittiin Sanna Lehto Metsäkeskukselta. Hän aloitti osa-aikaiset 40 prosenttia hanketyöt tehtävissään 1.5.2022, ollen kuitenkin 100 prosentin työsuhteessa Metsäkeskukseen hankkeen toteutusaikana.

Lisäksi Metsäkeskuksen hankesihteerit, koulutussuunnittelijat, viestintä ja asiantuntijat käyttävät hankkeelle työaikaa tarvittaessa. Luonnonhoidon asiantuntijalla on merkittävä työpanos hankkeelle.

Taloudelliset resurssit haettiin Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta.

4.2.4 Toteutuksen organisaatio

Projektihenkilöstö organisoï hankkeen koulutukset, keräsi palautteen, tiedotti ja raportoi sekä piti yhteyttä kohderyhmiin, sidosryhmiin ja rahoittajiin. Työntekijät olivat sopineet keskinäisestä työnjaosta.

Projektipäällikön Sanna Lehdon tehtäviä olivat mm. hankkeen kokonaiskoordinointi ja seuranta, toimenpiteiden suunnittelu ja toteuttaminen, esim., tiedottaminen, raportointi, maksatushakemusten valmistelu. Lisäksi projektipäällikkö toimi seurantaryhmän esittelijänä sekä raportoi hankkeen asioista seurantaryhmälle ja rahoittajille. Projektipäällikkö toteutti käytännössä hankesuunnitelmaa, tehtäviin kuului myös talousseurantataulukoiden ylläpito. Projektipäällikkö vastasi hankkeen toimenpiteiden toteuttamisesta ja raportoinnista.

Luonnonhoidon asiantuntija valmisteli tilaisuuksia, tiedotteita ja toimi luennoitsijana ja asiantuntijana hankkeessa.

Koulutussuunnittelija huolehti mm. koulutusten markkinoinnin suunnittelusta, koulutusten ilmoittautumisten vastaanottamisesta, koulutusmateriaaleista, koulutusten palautekyselyt ja vastaukset, koulutusten monenlaisen seurannan ylläpidosta (mm. osallistujien kirjaamiset järjestelmään), laskutukset.

Projektihenkilöstön tukena oli taloushallinnon ja viestinnän palvelut Suomen metsäkeskukselta. Resursseja oli varattu hankehenkilöstön lisäksi Metsäkeskuksen eri asiantuntijoille, jotka toimivat tarvittaessa kouluttajina ja asiantuntijoina. Hankkeen johtaja oli Tuomo Mikkonen.

Hankkeen seurantaryhmä huolehti siitä, että hanke toteutuu hankesuunnitelman ja rahoituspäätöksen mukaisesti. Seurantaryhmän jäseniä olivat:

Elinkeinopäällikkö Tuomo Mikkonen (Suomen metsäkeskus, hankkeen johtaja)

Tuuli Mäkinen ProAgria/Maa- ja kotitalousnaiset MKN Itä-Suomi

Kimmo Virtanen Kainuun ELY-keskus

Marja Manninen Kainuun ELY-keskus

Tapio Kangas Suomen riistakeskus, Kainuu

Seppo Miettunen MTK-Metsänomistajat-linja, Kainuu

Projektin työntekijöitä Metsäkeskukselta: Anne Palkki, Irmeli Ruokanen, Sari Juntunen, Sanna Lehto.

Lisäksi projektiryhmän kokouksiin kutsuttiin rahoittajan edustaja Matti Haverinen Kainuun ELY-keskukselta. Sekä muita hankkeeseen osallistuneita henkilöitä tarpeen mukaan.

Hankkeen aikana 1.4.2022–31.12.2023 on pidetty 6 seurantaryhmän kokousta.

Vuosina 2022–2023 Suomen metsäkeskuksen, pohjoisen palvelualueen, viralliset paperit allekirjoitti yhteysjohtaja.

4.2.5 Kustannukset ja rahoitus

Suunniteltu budjetti rahoituspäätöksessä vuosittain eriteltynä hankkeen toteutus ajalle 1.4.2022–1.8.2023

Taulukko 1 Hankkeen budjetti

Metsäkeskus	2022	2023	Yhteensä
Palkat ja palkkiot	46 400	26 100	72 500
Muut kulut (*)	900	1 100	2 000
Ostopalvelut (**	5 000	3 100	8 100
Flatrate 24 %	11 136	6 264	17 400
Yhteensä	63 436	36 564	100 000

Rahoitus: EU manner-Suomen Maaseuturahasto 100 %

*) Materiaalien tuottaminen, kopiointi kulut, postitus

**) Ulkopuoliset kouluttajat 1 800 €, Bussit maastoretkeilyihin 4 500 €, tilavuokrat 1760 €.

Taulukko 2 Hankkeen toteutuksen aikana toteutuneet kustannukset
1.4.2022–31.12.2023

Metsäkeskus	Budjetti rahoituspäätöksessä 1.4.2022– 31.12.2023	2022 toteutuneet kustannukset	2023 toteutuneet kustannukset	Yhteensä
Palkat ja palkkiot	72 500	26 100	45156,8	71256,8
Muut kulut (*)	2 000	1 100	196,47	1296,47
Ostopalvelut (**)	8 100	3 100	3365,5	6365,5
Flatrate 24 %	17 400	6 264	10837,63	17101,63
Yhteensä	100 000	36 564	59456,4	96020,40

4.2.6 Raportointi ja seuranta

Hankkeesta on raportoitu rahoittajan vaatimalla tavalla. Hankkeen toimintaa ja tuloksia seurasi seurantaryhmä.

Hanke kokosi loppuraporttia maksatushakemusten jättämisen tahdissa. Samoin indikaattorilomakkeessa kysytyjä tietoja kasattiin ja päivitettiin sitä mukaan, kun tilaisuuksia järjestettiin.

Hankkeen loppuraportti on Metsäkeskuksen www-sivuilla nähtävillä rajoitetun ajan.

4.2.7 Toteutusoletukset ja riskit

Riskeinä oli, että hankesuunnitelmaan kirjattuja tapahtumia ei saatu toteutettua, jos niihin ei olisi saatu tarpeeksi osallistujia. Hankkeen tapahtumiin osallistuneet metsänomistajat tai toimijat eivät sisäistä samaansa tietoa, eivätkä halua sitä toteuttaa käytännössä. Tapahtumiin osallistuneet metsänomistajat ja toimijat eivät aktivoidu tarpeeksi.

Tiedotusvälineet, etenkin lehdistö ei olisi julkaissut tarpeeksi hankkeen tiedotteita, tiedonvälitys olisi jäänyt vajavaiseksi hankkeessa. Metsien luonnonhoidon taso ei lähde nousuun Kainuussa. Kainuuseen ei saada tarpeeksi resursseja luonnonhoitoon.

4.3 Yhteistyökumppanit

Hanke teki yhteistyötä maaseudun hanketoimijoiden, organisaatioiden, teemaohjelmien ja hankkeiden kanssa. Keskeisiä sidosryhmän edustajia ovat mm. Kainuulaiset metsäalan toimijat, Metsänhoitoyhdistykset, ELY-keskus, Riistakeskus, Metsähallitus, ProAgria ja Suomen metsäkeskuksen henkilöstö.

Yhteistyötä tehtiin monien eri hankkeiden kanssa;

Sotka-hanke Riistakeskus

Helmihanke mukana mm. Metsäkeskus

Kaipoverkko hanke Maa- ja kotitalousnaiset, ELY-keskus

Monimetsä hanke Metsäkeskus

Energiaa metsästä hanke Metsäkeskus

Matki Hanke mukana mm. Metsäkeskus

Viisasta vesien hoitoa hanke Metsäkeskus

Luotu hanke Metsäkeskus

Rumpuesteet pois hanke Metsäkeskus

4.4 Tulokset ja vaikutukset

Hankkeen tuloksia ovat järjestetyt esittely- ja infotilaisuudet, julkaistu materiaali, syntynyt toimintamalli ja tiedotteiden määrä. Tulosta on metsänomistajien ja toimijoiden uuden tiedon saaminen ja aktivoituminen luonnonhoidon eri osa-alueilla. Tuloksia mitataan tilaisuuksiin osallistuvien määrillä ja osallistujien antamalla palautteella.

Hankkeen pitkántähtäimen tavoitteiden toteutumisten seurannassa käytetään toteutuneiden luonnonhoitohankkeiden määrää, uusien suojelu ja ympäristötukialueiden määrää ja vesien hoidon toimenpiteiden vaikutusta vesistöihin sekä rumpuesteiden kunnostuksen määrää. Tarkastelussa hyödynnetään Metsäkeskuksen omia tietokantoja. Hankkeen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan hankkeen seurantaryhmän kokouksissa.

Hankkeen määrälliset tulokset 1.4.2022–31.12.2023:

- Webinaari infotilaisuudet: 6 kpl (10) (osallistujia 312, palaute 7 kpl, NPS 35, ka)
- Muut infotilaisuudet: 4 kpl (osallistujia 114, palaute 0 kpl)
- Maastodemonstraatiot: 7 kpl (6) (osallistujia 115, palaute 7 kpl, NPS 83, ka)
- Seminaari 1 kpl (1) (osallistujia 79, palaute 21 kpl, ka 3,9)
- Lehtijutut, tiedotteet (painettumedia), kutsut lehdistölle, ilmoitukset: 8 kpl (8)

Palautetta kerättiin sähköisen kyselyn avulla sähköpostiosoitettietonsa antaneille hankkeen tilaisuuksiin osallistuneille henkilöille. Kerätystä palautteesta (437 kpl) saatiin takaisin 132 kpl, joiden vastausprosentti on 30 %. Palautetta kysyttiin 11 tilaisuudesta. Palautteiden keskiarvo arvosana on 4,4 (asteikko 1–5). Kyselyssä oli myös kohtia, joihin pystyi kirjoittamaan terveisiä ja toiveita koulutusten järjestäjille.

Poimintoja vapaansanan palautteista;

- Ollaan tyytyväisiä, kun eri organisaatioiden toiminta luonnonhoitoasioissa selkiytyi.
- Saatu osviittaa, miten voidaan alkaa suunnittelemaan vesien- ja luonnonhoito hankkeita.
- Tullut lisää tietoa hankkeen sisältämistä luonnonhoidon eri aiheista.

Yhteenveto tuloksista ja vaikutuksista 1.4.2022–31.12.2023

Voidaan päätellä, että hanke on jo vaikuttanut metsänomistajia ja toimijoita aktivoiden ja innostaen. Koska he ovat osallistuneet hankkeen tiedotustilaisuuksiin. Osa tiedotustilaisuuksien aiheista on kiinnostanut hyvin. Osa taas hieman vähemmän.

Hanke on toteutunut hankesuunnitelman ja rahoituspäätöksen budjetin mukaisesti ja aikataulussa on pysytty kohtuudella. Hankkeen myöhäinen aloitus säästi kustannuksissa ja toimenpiteitä jäi suoritettavaksi myös haetulle jatkoajalle. Toteutettuihin tilaisuuksiin ja webinaareihin on osallistunut yllättävän paljon metsänomistajia ja toimijoita, vaikka hankkeen aihe onkin haastava. Mielenkiintoa luonnonhoitoon on paljon, tietoa eri rahoitusvaihtoehdoista tarvitaan.

Luonnonhoidon ja vesientilan hoitaminen Kainuussa on päässyt alkuun. Tarvitaan kuitenkin vielä lisää potkua, jotta luonnonhoidon ja vesienhoidon huomioiminen metsätaloudessa jatkuu ja muodostuu arkiseksi jokapäiväiseksi käytännöksi.

Hankkeen jälkeen on otettava huomioon luonnolle tärkeitä ja luonnonhoitoa edistäviä asioita; Ekologinen kompensatio otettava tarkasteluun tulevaisuudessa, hiilipörssi ja siitä mahdolliset rahoitukset luonnonhoitoon, luonnonhoitoa ja vesien hoidon merkitystä talousmetsissä on tuotava esille enemmän.

Yhteistyö eri organisaatioiden välillä on hedelmällistä ja tärkeää.

Allekirjoittajat ja päiväys

Kajaanissa 25.3.2024

Sanna Lehto

projektipäällikkö

Tuomo Mikkonen

elinkeinopäällikkö

5 Liitteet

Tiedotteet ja näkyvyys

Ympäristötuen laadinnan ohje